

FOLIA SELECTA

www.foliaselcta.hu

PIERRE-MARIE EMONET OP: Isten a dolgok tükrében 4.	1
NORA POSSENTI GHIGLIA: A három Maritain IX. Művészek és költők között (Fordította: Rostáné Vida Ilona)	10
SZIGETI I. JÓZSEF OP: Részletek a 98. füzetből	17
In memoriam Skrabski Árpád.....	25
FLORILEGIUM: Betty Southard: Misa	29

Köröm 2010 április

Pierre-Marie Emonet OP

ISTEN A DOLGOK TÜKRÉBEN

Harmadik rész

Negyedik fejezet

Részesezés ugyanabban a tökéletességben

*„Látod ezt az embert, akit megalkotok,
és ezt a lényt, akit benned kialakítok.
Oh Istenem, létem a Léted után
sóhajtozik!”*

(Paul Claudel)

A tiszta tökéletesség, vagyis amely magában, önmagától nem lehatárolt, Isten felé tart, akiben a mintája található. Rokonságban van Vele. A rokonság valójában nem csupán a hasonlóságból ered, hanem egy bizonyos függőségtől. Már a biológiai rendben rokonságban vagyunk egymással, mert ugyanazok az őseink, akiktől függünk. S mivel függünk tőlük, azért viseljük ugyanazt a nevet.

+++

Ugyanez a helyzete minden teremtménynek Istennel kapcsolatban, hiszen mind teljesen Tőle függünk. Azért adhatjuk ugyanazt a nevet a dolgoknak, mint Istennek, mert azok mind egészen Tőle függenek. A „létező” névvel illetjük őket. Semmi sem mond ennek ellent, sőt minden megköveteli, hogy a létnek legyen valamiképpen egy abszolút megvalósulása. Elgondolva ezeket az önmagukban lehatárolatlan tökéletességeket, átvehetjük Jacques Maritain vízióját:

*„Olyan ez, mintha egészen lemerülve az Óceánba,
lent a mélyben egy mágikus tükröt találnánk,
amely az eget tükrözi vissza” (8).*

+++

Minthogy a létezés az első isteni hatás minden dologban, joggal nevezzük Istent az „*önmaga által létező lény*”-nek. De joggal viseli azoknak a tökéletességeknek a nevét is, amelyek szükségszerűen kötődnek a léthez. Így adódik, hogy (itt lent) több dolgot illetünk ugyanazzal a névvel, minthogy

közöttük oksági kapcsolat van ugyanannak a tökéletességnek a tekintetében.

Például „egészségesnek” mondunk egy éghajlatot, nem azért, mert ténylegesen magában hordozza az egészséget, hanem azért, mert kedvez annak az állapotnak. S még inkább nevezük majd „létezőknek” a dolgokat, mert Isten az önmaga által és önmagában fönnálló Lét, s mert a dolgokban ez az elsődleges a hatásai közül.

+++

Látjuk tehát, hogy ez „részesedett” tökéletesség a dolgokban, ahol más tökéletességekkel együtt van. De semmi sem ellenzi, sőt megkívánja, hogy ez a tökéletesség a maga teljességében létezzen, valahol másutt, mint itt lent. Ha elgondoljuk, hogy ez a tökéletesség itt tegnap nem volt és holnap nem lesz többé, látjuk, hogy igazi hazája nem itt lent van. És látjuk azt is, hogy részesedett lévén kapottan létezik, és így okozott. Tehát az okában, Istenben, akitől függ, található ez a tökéletesség tisztán és lehatároltság nélkül.

+++

Ötödik fejezet

A nagy költemény Istenről hívatott beszélni

*„A legtávolabbi hasonlóságok vannak
legközelebb az igazsághoz: megértetik
velünk, hogy Isten fölötte van mindannak,
amit képesek vagyunk mondani róla.”*

(Aquinoi Szent Tamás)

Az isteni területre való átkelés útját lezártuk azok előtt a nevek előtt, amelyek a dolgoknak valamely sajátos, a nemükre jellemző tökéletességét jelölik. Kizártuk e neveket erről az útról. És mégis, a földdel terhes szavaink az ég felé veszik útjukat. Ezért nagyon is igaz, amikor a bibliai hang olyan neveket ad Istennek, mint szikla, bástya, védőpajzs. Azt mondja, hogy kezei, szemei, fülei vannak. Olyan neveket ad neki, mint sas és oroszlán. Azt mondja róla, hogy kiszívja az áldozat véréit. Haragjáról és féltékenységéről beszél, belsejének, szívének gyöngédségéről. Hogyan lehet megmagyarázni, hogy ezek a megnevezések olyan tökéletességeket mondanak Istenről, amelyek formálisan, ténylegesen nem találhatók meg Benne?

Ezen akkor csodálkozhatunk, ha semmit nem értünk a költők világából. Ha semmit nem tudunk arról az adományról, amellyel bizonyos emberek joggal

találnak rokonságot olyan dolgok között, amelyek néha nagyon távol vannak egymástól. Ha ismeretlenek számunkra azok a viszonyok, összefüggések, kapcsolatok, amelyeket minden dolog fenntart, táplál egy másikkal, sőt többel szemben is. Ha ismeretlenek számunkra a nagy költő szavai:

„A természet templom, ahol élő oszlopokból
hangzik föl olykor nem könnyen érthető, konfúz beszéd;
szimbólumok erdején halad ott át az ember,
melyet családias tekintetével figyel”. (9)

Ha meglepődünk ezen a képességen, az azt jelenti, hogy félreismerjük az ember igényét arra, hogy a testek és lelkek világa között létező „mérhetetlen analógia” hálóját dobja a világra:

„Ember, te mindig szeretni fogod a tengert.
Tükröd a tenger: saját lelkedet szemléled
Hullámainak végtelen áradásában,
És szellemed nem kevésbé veszélyes örvények fölött lebeg”.
(10)

A Biblia írói megkapták ezt a csodálatos képességet, és egészen Istenig vezették föl ezeket az erősen földdel terhes szavakat. Igen, magyarázni kell ezt a nyelvet. De egyszeriben megértjük, hogy ebben a nyelvben összehasonlításokkal találkozunk, s hogy ezek a szavak „metaforák”. Ez a szó összetétele a „metá”-nak, ami azt akarja mondani, hogy „túl”, és a „phérein”-nek, ami annyit jelent, mint „vinni”, így az egész jelentése: túlvinni a szavakat eredeti, természetes jelentésükön. Ezek a szavak nem csupán nagyok, hanem túl nagyok. Eredetileg nem az volt a rendeltetésük, hogy átlépjenek az anyagvilág tökéletességeinek a függönyén. De a költő arra kényszeríti őket, hogy emelkedjenek magasabbra. S pontosan azért, mert a „szimbolikus értelem” éppen arra alkalmas, hogy megragadja a korábban nem sejtett kapcsolatot a föld és az ég között. A költői intelligenciának szárnyai vannak; önmagukon túlra emeli ezeket a szavakat. Így a költő meglát a dolgok között olyan kapcsolatokat, melyeket a mindennapi halandó nem vesz észre. Pl. egy költő így ír a ciprusról:

„Ilyen egy pásztor a ködben,
Aki újra és újra számolja bárányait
Szívében aggodalommal
Szűk köpenye alatt” (11).

Ennek a versnek a megszületéséhez ködös időre volt szükség, hogy megjelenhessen ez a távoli rokonság és egy pillanatra föltáruljon a hasonlóság. Gondolkozzunk el ezen a váratlan összehasonlításon. A pásztor és a ciprus

minden bizonnyal nem osztozik ugyanabban a természetben. De a ködben, mozdulatlanul, szűk köpenye alatt a pásztor hasonlít a cédrusra. Hasonlóságuk összehozza a létezőket. A bibliai költészet ezekből a dolgok, az ember és Isten közötti megfelelésekből született. Annak az értelemnek a hangján szólal meg, amelyik vágyik arra, hogy megragadja Isten kezenyomát az alkotásaiban. Keresztes Szent János kéri a dolgoktól:

„Bozótok és ligetek,
Miket Szerelmesemnek keze plántált
Zöldellő rét füve,
Melyet virágok szép zománca tarkít,
Mondjátok, általment-e rajtatok?”. (12).

És a szent maga kommentálja költeményét, és azt mondja:

„Isten, aki nagy könnyedséggel alkotta minden teremtményét
egyetlen pillanatban,
bennük hagyta létének visszatükröződő sugarát”. (13)

Túlságosan is világos, hogy nincsen lényegi hasonlóság Isten és a megszólított valóságok között! Milyen kapcsolat van Isten és egy szikla között? Mégis, a zsoltáros, aki Istenben él, olyan mély békét tapasztal meg a szíve mélyén, ami annak a biztonságérzetéhez hasonlít, aki a viharban egy sziklához bújik, tapad, vagy aki zivatar idején egy kunyhóba menekül. Ezek a hasonítások, közelítések bár igen külsőségesek, elegendőek arra, hogy fölemeljék a „szikla” és a „kunyhó” szavakat egészen Istenig. Hogy az értelem számára megtiltsuk a költői intuíciónak ezt az útját, ahhoz be kellene tiltani a Bibliát. Isten akarta, hogy a költői intelligencia gazdag szolgálatot tegyen, olyan lendületet adva emberi szavainknak, amely megemeli őket egészen azokig a régiókig, ahol Ő rejtőzik.

+++

Hatodik fejezet

A létezés kontemplálása

*„Giacometti azt keresi,
hogyan tudná megjeleníteni
azt a csodálatos aktust, ami által
a dolgok a létbe emelkednek,
mielőtt oly gyorsan visszahullanának
a semmibe.”*

(Yves Bonnefoy)

A létezést rendszerint elrejtik előlünk a dolgok külső megjelenései, sőt maguk a dolgok lényegei is. De különösen a látványok fátyolozzák el, amikor szépek, vonzóak és megállásra készítenek önmaguknál. Sok festő megmarad a jelenségek ünneplésénél. Gyakran ez tetszik nekünk. Mégis, még szívesebben látjuk, ha odahagyják a külső láthatót, hogy a lényeg felé haladjanak. Eljuthatnak vajon a létezésig?

Hálásak vagyunk Cézanne-nak, hogy afelé halad, ami belül van a dolgokban, intim struktúrájuk vagy lényegük felé. Jacques Maritain tisztelettel adózik neki, mondván, hogy Cézanne láttatja meg azt a „szerkezetbeli erőt, amivel a dolgok léteznek” (14). Nos, Giacomettit egy másik tökéletesség bűvölte el, amely a dolgok szívében található: a *létezés*. Yves Bonnefoy mélybelátóan szólt erről. Őt az a csodálatos aktus bűvölte el, „amely által a dolgok a létbe emelkednek, mielőtt oly gyorsan visszahullnának a semmibe”. Itt most a létezésről van szó a lét ölében. Ez magyarázza, hogy ő kiemeli a dolgok külső megjelenését, de továbbmegy, s áthaladva a tér szokásos méretein, mértéken felül megnagyítja az ember termetét. Így keresi, hogyan közölhetné velünk azt, amit ő meglátott a dolgokban: *jelenlétüknek* titkát, vagy ami ugyanaz: *létezésük* titkát.

Az idealizmus után, amely a „dolgokat” körön kívülre helyezte, a filozófusok, akiket meglátogatott a lét intuíciója, egy heves, ha nem megvető, de mindenesetre szakítással járó tettel tudatosan kísérelték meg, hogy a tiszta értelem útjától eltérő ösvényt keressenek. Heidegger ezt a hangulatok filozófiai analizésével teszi. Ő a mindennapok alap hangulatára teszi a hangsúlyt:

„Kitartó és jelentéktelen közömbösség, keveredve undorral és unalommal: látjuk, hogy teherként nyilvánul meg a lét..., ez a lény (az ember) azt a létet vázolja föl, amelyet saját kedélyállapota mutat meg neki”. (15)

Ez egy egész mai filozófiai irányzatnak a kísértése, amely a *létezés* kutatását azzal kezdi, hogy zárójelbe teszi a létet. Más filozófusok türelmetlenül szeretnék megtalálni.

Nem kell zárójelbe tenni a létezést. Behatol minden képmutató fölfogásba, igaz, a jelenségek bőségével, sőt a lényeg által, amelyben mindig közvetlenül mutatkozik meg. Ezért hull vissza az összes többi tökéletességgel együtt. Egyetlen tökéletesség, a létezés vezetheti el Istenhez az értelmet. A többi tökéletesség, nevezetesen a lényeg, csak kerülő utakon vezet Hozzá.

Látható, hogy a *létezés* kontemplálása a legkritikább dolog, pedig intellektuális éhségünk számára ez a legszükségesebb. A létezés nem olyan erő, mint a lényeg, amely szervezi és irányítja az anyagot és fényre hozza, mint a rózsát. Általánosabb és rejtettebb. Olyan erő, amely a nemléten kívülre emeli a dolgokat. Erre az energiára, a dolgok mélyén lévő „érthetőre” csak a bibliai kinyilatkoztatás embere talál rá. Még Parmenidész, Platón, Arisztotelész sem látta, csupán közelített felé. Önmagában mégis ez a filozófia tárgya. Valójában a legnagyobb filozófusok nem fedezték föl! Szent Tamás írja:

„Olykor Isten kegyelmével csodálatosan oktat embereket olyan igazságokra, melyeket a természetes ész képes megismerni. Sőt, néha Isten hoz létre csodálatosan bizonyos hatásokat, melyeket a természet képes realizálni” (16).

Nos, ez a helyzet a „létezéssel” kapcsolatban. Mondják, hogy a „létezésnek” egyedül Isten az oka. De hogyan „jelenülhet” meg a létezés valamely dologban? Hogyan lehet „érezkelhetővé” tenni azt, ami csak értelemmel ragadható meg, amit egy állat nem láthat? Azt mondjuk, hogy ez az egész egy elsődleges aktus, amelynek megtétele minden dolog számára adott. Az embernek, mielőtt gondolkodna és akarna, előbb gyakorolnia kell a létezés aktusát. A madárnak, mielőtt repülne, szükséges, hogy megkapja a létezés aktusát. És ugyanígy van mindennél. Tehát ez a rózsza – és vele a természet minden dolga – semmivel sem rendelkezik önmagában, amely igényelhetné, hogy szükségszerűen létezzen, minthogy tegnap nem volt. Minden bevallja ezen alapvető szegénységét! Ezt nevezzük „esetlegességüknek”. De „csodájuknak” is.

Ezzel kapcsolatban jellemző, hogy festők – s ez a helyzet Giacometti esetében – megsejtve a „létezésnek” ezt az aktusát, és keresve, hogy hogyan fejezhetnék ki látomásukat, kiemelték megjelenítésük anyagát, s keresték annak lehető legerősebb kiemelését. Ez magyarázza Giacometti nyújtott, fonalszerű alakjait. De ezt nem tudják tökéletesen megtenni anélkül, hogy elhagynák művészetük szükségszerű eszközeit. Ezt a tökéletességet, a „létezést” a maga sajátos misztériumában csak az értelem képes megismerni, az absztrakció harmadik fokáig eljutott értelem. E titkot megragadó művészek bármily szenvedélyes igyekezete is kevésnek tűnik arra, hogy fogalmat adjanak róla nekünk.

Szólnunk kell most arról, hogy ez a tökéletesség miként ajándékoz meg minket azzal, hogy Istent saját nevén nevezzük.

+++

Hetedik fejezet

E név: „Az, Aki van, inkább Isten neve,
mint az összes többi név?”

*„Ha azt kérdezik tőlem: „mi a neve,”
mit válaszoljak nekik? Isten azt mondta
Mózesnek: „én vagyok, aki van”*

(Kiv. 3, 14.)

A nevet, amelyet Isten adott saját magának, az exegeták félnek filozófiai értelemben venni. Félnék attól, hogy a kinyilatkoztatást lehúzzák az ész szintjére. Mégis, a sémi nyelvek egyik nagy ismerője így ír: „A „Yahve” név meggondoltathatja, elének adja azt az igét, amely az ősi zsidó nyelvben azt jelöli, hogy „lenni, létezni” (17). „Lehetséges, hogy Isten azt nyilatkoztatja ki, amit az emberi értelem önmagától nem lenne képes megtalálni. Ennek a kifejezésnek tehát a maximális erőt kell tulajdonítanunk: „A fennállás végtelen óceánját” mondja” (18).

+++

Ebben az értelemben véve a kifejezés nyugtalanítja a filozófusokat. Egyikük megjegyzi:

„A létjelenség tiszta látványát gyakorta elhomályosította egy nagyon általános előítélet, amelyet „kreacionizmusnak” hívunk. Mivel föltételezték, hogy Isten adott létet a világnak, a lét mindig bizonyos passzivitással szennyezettnek tűnt. De egy „ex nihilo” teremtés nem magyarázhatja a lét fölfakadását, mert ha a lét egy szubjektivitásban fogant, legyen az bár isteni, alanyiságon belüli létmódban marad. Ebben az alanyiságban az objektivitás képzele sem jelenhetne meg, következésképpen az akarat sem tudna egy külső tárgy teremtéséről döntené”. (19)

Erre a felvetésre Szent Tamás már korábban megfelelt. Isten ismeri önmagát, mondja, ebben van alanyiséga. De:

„ha valami tökéletesen ismert, szükséges, hogy tökéletesen ismert legyen a hatalma. De egy működő alany hatalma nem lehet

tökéletesen ismert anélkül, hogy ismertek lennének a dolgok, amelyekre ez a hatalom kiterjed. Amint Isten hatalma kiterjed „más” lényekre, minthogy Ő minden dolognak az első ható oka. Tehát teljesen szükséges, hogy Isten ismerjen minden „mást” (20).

+++

Továbbá Isten nem volt köteles teremteni. Számára nincsen szükségszerű tárgy, csak spontán, a szeretetéből fakadó, s ez a szeretet Ő maga, ez az ő Léte. És minden egyebet, mindent, ami nem Ő, csak szabadon szerethet. Íme, ezért Ő *ingyenesen* ad létet a dolgoknak, „rivális kapcsolat nélkül”. Teremtése nem romboló kapcsolat. Így értjük meg Őt Mózesnél, amikor tűzként mutatja magát az égő csipkebokorban. Ő ég, és közben nem emészti el a teremtmények bokrát. Így írta egy nagy teológus:

„Isten úgy van a világban, mint a tűz a csipkebokorban, amely nem emészti el azt. Amikor Isten Mózesrel beszél a tűzből, kinyilatkoztatja neki legmélyebb tartalmú nevét, és kinyilvánítja számára, hogy a lét, amely jelen van a világegyetem minden teremtményében, a legváltozatosabb teremtmények mindegyikének az ölen, csupán egy lenge fátyol, amely az Ő ragyogását rejti”. (21)

+++

Ebben a szemléletben az a nagyon szép, hogy a nemlét miatt, ahonnan minden dolog jön, a totális gyengeség miatt, Istennek kell közölnie mindegyikkkel valamiképpen a létezését, neki kell közelednie mindenhez, minden dolog legbelső bizalmasává kell válnia, mert a lét, az enyém, sokkal inkább Istené, mint az enyém, teremtményé. Ezt a meglátást, bármit gondol is Sartre, hogy ti. az ész önmaga is felismerhette, Isten csodálatosan tanította bizonyos embereknek: „Ebben, gyermekeid Jeruzsálem, Yahve gyermekei lesznek” (22).

Bár Isten bensőségesen jelen van, Ő végtelenül különböző. A mi értelmünket könnyen megzavarja a képzelet. Mindig fönnáll annak a veszélye, hogy a térbeli különbséget összekeverjük a létbeni különbséggel. Isten tökéletesen közel van mindenhez, hiszen Ő adta mindennek azt, ami bennük a legbensőbb: *a létezését*. De mivel egyedül neki van hatalma arra, hogy ezt megtegye, végtelenül különbözik mindentől. Végtelenül meghalad mindent. Végtelenül közeli, végtelenül különböző.

+++

Ő a lét Óceánja. Erős Óceán. Mindig aktív, fénylő Óceán. A világ létezői csak úgy léphetnek elő a nemlétből, ha Ő szabadon és ajándékozó szeretettel akarja azt. Nekik ajándékozva az egészen alapvető tökéletességet, *a létezést*, hatalmat ad mindegyiküknek, hogy megvalósítsák programjukat a világban, ami mindenek számára mély lendületet és örömet jelent.

+++

De szólnunk kell még arról, hogy hogyan vannak a dolgok Istenben, létüknek ebben a fénylő forrásában, vagyis arról, hogy Isten miként ismeri őket.

+++

J E G Y Z E T E K

8. Jacques Maritain: *La philosophie de la Nature*, Tequi, p. 29.
9. Charles Baudelaire: *Correspondance*, La Pleiade, p. 11.
10. uo. p. 18.
11. Anne Perrier: *Les noms de l'arbre*, Empreintes, 1989.
12. Keresztes Szent János Művei II. p. 199. Győri Karmelita Rendház, 1995.
13. St. Jean de la Croix: *Le Cantique spirituel*, „A” Cerf, 1981. p. 84.
14. Jacques Maritain: *L'intuition créatrice dans l'art et la poésie*, Desclée de Brower, Paris, 1966. p. 28.
15. Rudiger Safranski: *Heidegger et son temps*, Grasset, p. 172.
16. Ia IIae, Q 109, a 1.
17. Jean Bottero: *Naissance de Dieu*, N.R.F. Gallimard, p. 41.
18. uo. p. 48.
19. J.-P. Sartre: *L'Être et le Neant*, N.R.F. Gallimard, p. 31.
20. I. Q 14, a 5.
21. Charles Journet: *La Présence de Dieu dans le monde*, fotokópia, p. 15.
22. Iz. 54. 13.

Nora Possenti Ghiglia

A HÁROM MARITAIN*

Vera jelenléte Jacques és Raissa világában

IX. fejezet

MŰVÉSZEK ÉS KÖLTŐK KÖZÖTT

Barátkozás művészekkel és költőkkel

A meudoni első éveket – a húszas évekről van szó – művészekkel, költőkkel, értelmiségiekkel kötött barátságaik gyarapodása fémjelezte, annak következtében is, hogy Jacques publikálta az *Art et Scolastique /Művészet és Skolasztika/* című művét. Valójában számukra mindez már Léon Bloy házában elkezdődött, és az eredetek feltárásához gondolatban vissza kell térni ahhoz a korszakhoz, a szellemiségnek, a kultúrának és a kegyelemnek ahhoz a merész kalandjához, melyet mindhárman ott ismertek meg. Hogy ennek jelentését megértsük, ezenkívül figyelembe kell venni az őket éltető magas hőfokú keresztény szellemiséget, és felidézni a sok barát jelenlétét, akik elősegítették, hogy a meudoni időszak a XX. század művelődéstörténetének a maga nemében egyedüli korszakává váljon. Hármójuk számára ez az Istenről és az ő emberek iránti szeretetéről való tanúságtételt jelentette mindenütt, ahol szellemi tevékenységgel találkoztak, hogy ott bemutassák Istent, aki az igazság és az irgalmasság. Úgy tűnt, hogy bizonyos esetekben isteni dolgok hatoltak be váratlan módon az emberi szférába, a művészet, a költészet, a gondolkodás területére a véletlenek olyan hálózatán keresztül, amelyben a barátság nagyon nagy szerepet játszott. Más esetekben viszont úgy tűnt, hogy minden jó szándék hajótörést szenved a szellemi harc zátonyain és szikláin. Vera nem vonta ki magát semmi alól, együtt örült vagy szenvedett nővérével és sógorával. Lelke boldog volt és költészettel tele, ő is írt verseket, és odahaza „a mi kedves szürrealista költőnőnk”-nek nevezték azért a hajlamáért, amivel rábízta magát a belső világát egyszerűen visszatükröző képzelőerő szeszélyes alkotásaira. Zavartalan természetességgel élték családi életüket más személyek forgatagában, s ő tökéletesen jól érezte magát a barátok és művészek jövés-menése közepette.

Mindhárman tisztában voltak azzal, hogy a kultúra és a művészet területén a keresztény tanúságtétel rendkívüli nehézségekkel jár. »Tudjuk, hogy e világ Fejedelmének területein vadászunk, - írja Jacques - amikor a művészet és a költészet mezsgyéin az isteni dolgok **megbecsülését** keressük, és hogy ő

* Előzmény: Folia Selecta 39 p. 20-32. Köröm, 2008.

minden erővel védi tulajdonát a tolvajtól; minden e téren elért siker tehát részleges, ingatag és vitatott lesz¹. Továbbá: »Bízom az igazságban. Az egyetemes, mint a lét, neki kell mindenhol összegyűjteni az egész töredékeit, s erre csak ő képes. A lelkek csak a fényben ismerik fel egymást, mely minél tisztább és minél inkább elválk az árnyéktól, annál jobban egyesít (...) A mi feladatunk, hogy keressük mindenben a pozitívumot és az igazságot inkább gyógyításra használjuk, mint pusztításra. Olyan kevés szeretet van a világban, olyan hidegek, dermedtek a szívek, még azokban is, akik az igazság birtokában vannak, akik segíthetnének másokon. A szellem szilárdságára és a szív szelídségére van szükség. Leszámítva a szárazszívű puhány lelkeket, a világ szárazszívű, szilárd lelkekből vagy puhánylelkű szelíd szívekből áll². A meudoni években Jacques, Raissa és Vera sokszínű kulturális tevékenysége így a bűn és a kegyelem közötti döntő harc jegyében folyt. Mindezt úgy élte meg, hogy nem tápláltak hiú ábrándokat, nem törekedtek tartós eredményekre, és nem reméltek lehetetlen sikereket.

A húszas évek közepétől kezdve Jacques elvállalta írók és költők műveinek kiadását, s ebben a munkájában segítette őt Raissa és Vera. 1925-ben néhány barátjával a Plon kiadónál alapított *Roseau d'or* könyvsorozattal az igazság belső erejére támaszkodva kívántak hidat verni a kereszténység és kultúra között, és ezzel ugyanakkor messzemenően tanúskodtak e kor szellemi és kulturális életéről. A sorozat olyan előkelő neveket ölelt fel mint Chesterton, Claudel, Cocteau, Stanislas Fumet, Henri Ghéon, Max Jacob, Frédéric Lefevre, Henri Massis, Ramuz, Pierre Reverdy és az volt a célja, hogy »közös tanúságtételre egyesítse az egyébként egymástól nagyon különböző, sőt ellentétes irányzatú írókat, akiket ugyanaz, a minden irodalmi szemponton messze felülemelkedő szellemi aggodalom fűzött össze³. Ez a sorozat két fiatal regényírótt tett ismertté: Georges Bernanost és Julien Greent.

A *Roseau d'or* sorozat 1925-ös, majd azután, 1932-ben, *Les Iles* címmel egy újabb sorozat megalapítását követően sok író és költő tartott Meudonba. Ezek között találjuk Paul Claudelt, akit elkedvetlenített Gide befolyása a »Nouvelle Revue Française«-re; azonban ez egy rövid, valódi szimpátia nélküli kapcsolat volt. A francia katolicizmus neves alakjának tekintett, nehéz természetű költőt nem nagyon vonzotta a Maritainék házában található túlságosan vegyes összetételű társaság, a »bolondok bandája⁴, ahogy ő mondta. Ugyancsak nem volt zökkenőmentes a Bernanos-szal való kapcsolat sem, aki az első pillanattól kezdve »különösen ellentmondásos érzelmeket⁵ táplált a filozófus irányában, aki *A sátán árnyékában* című regényének a *Roseau d'or*-ban való közreadásakor néhány helyesbítést kért tőle az *Isten passzivitása a gonosszal szemben* kényes témájával kapcsolatban. Ez az íróban heves és nem minden polémikus él nélküli reakciót váltott ki Maritainnel szemben, s a *Roseau d'or* számára úgy jellemezte magát portrévázlatában, mint »keresztségénél fogva katolikus – nem pedig megtérő!⁶

Elsősorban nem a kiadói kezdeményezések szólították Meudonba a költőket és írókat, hanem főként a kapcsolatok és barátságok közvetlen hálózata, nem is számolva a ház és lakói által kifejtett vonzerővel, valamint azzal a tekintéllyel, amit Jacques szerzett immár nemcsak Franciaországban. A tomizmussal való hivatásszerű foglalkozás ellenére a Maritainéknél rendezett tanulmányi összejövetelek résztvevői nem csak filozófusok és teológusok voltak. A szellemi élet teljes horizontja képviselve volt, és a híres személyiségek mellett olyanokat is találunk, akik egyáltalán nem számítottak annak. A viták és kutatómunka, tervek és álmok hevében összekovácsolódott kört nem csak művészek és költők keresték fel, hanem sok fiatal is.

Az *örült éveknek* nevezett korszakban zenész barátjuk, Georges Auric – akit még gyermekként ismertek meg Bloyéknál, és aki gyakran kereste fel őket – egyik, de bizonytalán nem az egyedüli közvetítő volt Maritainék és a művészek excentrikus és ragyogó világa között, melyet erőteljes kulturális pezsgés jellemezett, de amely rettenetes üröket is rejtegetett magában, minden érték elvesztésének és ahogy az olykor meg is történt, az öngyilkosságig elvezető legteljesebb reménytelenségnek a lehetőségét. Ő, valamint Satie – a „*bon maître Satie*” –, Poulenc, Milhaud és több zeneszerző alkotta a franciaországi zenei élvonalat képviselő *groupe des Six* (Hatok csoportja) társulást, amely néhány éven át Párizs zenei életének meghatározója volt. Az ő zenéjük, balettjeik, koreográfiáik árasztották el a színházakat és az újságok művészeti rovatait, érdeklődést, vitákat és olykor Franciaország határain kívül is visszhangzó botrányokat keltve. Színre vitték Cocteau, Radiguet, Max Jacob darabjait, és pedig Picasso, Jean Hugo, Valentine Gross díszleteivel. „*Prends l'éloquence et tords-lui son cou!* (Ragadd meg az ékesszólást és tekerd ki a nyakát)” – mondta Verlaine, és Satie továbbfokozta, a tréfától az iróniáig, ezt a zenei anti-ékesszólást, mely már öelötte elkezdődött, és jelentős termést hozott más művészeti ágakkal kapcsolatban is, fiatal zenei tehetségeket vonzva maga után. A Maritain házaspár és Vera szerette ezt a furcsa zenei Szókratészt.

A *groupe des Six* felfogását alátámasztották Cocteau elméleti fejtegetései. Abban az időben ő egy „kevésbé fennkölt” költészetre gondolt, válaszul Satie „orgonapedál nélküli muzsikájára”, ahogy mondani szerette. Az élet minden területén mutatványos kísérletekbe vetette magát, és mindig körülrajongta őt a csodálók serege.

Satie egyszercsak váratlanul kommunista lett, a szocialistákat túlságosan mérsékeltnak és immár elavultnak tartva. Jean Hugoval, annak anyai nagynyjáról, madame Menard-Dorianról beszélve, aki szocialista és mintegy kötelességből antiklerikális meggyőződésű volt, s Párizsban ismert szalont tartott, megkérdezte: »Ezek szerint az ön kedves nagynyja akkor mindig plébánosok társaságában van?«. Egy alkalommal a *Collège de France* egyik előadásán bejelentette, hogy őt fiatal tanítványával, akik közt találjuk Maxime Jacobot, Maritain későbbi barátját, megalakította az *École d'Arcueil*-t. Azonban 1925 tavaszán súlyosan megbetegedett és egy gyors belső fejlődés

következtében megbékélt Istennel: meggyónt és többször áldozott. Jacques látogatta őt a Saint-Joseph kórházban és egy alkalommal elvitte hozzá Lamy abbét, aki megáldotta. Utolsó alkalommal Jacques alva találta, leült mellé és csendben imádkozott. Satie felébredt és ezt mondta neki: »Szép így együtt lenni, anélkül, hogy valamit is mondanánk, főként amikor ugyanúgy gondolkodunk«. ⁷ Három nap múlva meghalt, és Arcueilben temették el: »Az egyszerű vidéki templom, az elhanyagolt terület látszatát keltő temető, a nem mélyre ásott sírba szinte a talajszintre helyezett fenyőkoporsó, mind harmonikusan illett az arcueil-i mester szegénységéhez, zenéje egyszerűségéhez, halálának alázatosságához«. ⁸ Később kétségek támadtak ezen megtérés valódisága körül, mintha a zeneszerző utolsó tréfás tette lett volna, aki a zenében és az életben bizalmatlan volt a pátozzsal szemben. A lélek titka megfejthetetlen marad. Cocteau így írt Jacques-nak: »Hála önnek, Maritain, ő keresztényhez illően halt meg.« Jacques így válaszolt: „Isten nem hagyja magát becsapni, utálja az irodalmat. Szerette Satie kék szemét”⁹. Raissa és Vera a háttérből imádsággal követték életét és halálát, mint annyi másét is.

Jean Cocteau

A legszabadosabb párizsi értelmiség *tékozló fiának*, Raymond Radiguet 1923. december 12-én bekövetkezett halálának híre derült égből villámcsapásként érte nem csak a Jean Cocteau körül összegyűlt fiatal *fantaszták* körét, hanem az egész irodalmi világot. Ennek a fiúnak, aki alig tizenöt évesen lett a párizsi művészi körök tagja, a tehetsége és alkotói vágya lenyűgözte Cocteau-t, aki azzal kötötte magához, hogy bedobta az eszméknek és lázadásoknak abba az olvasztótégelyébe, melyet a kor irodalma és művészete hevített. Így a csupán húsz évesen véget ért rövid élete, valamint halálának körülményei fölkavarták azokat az ifjú művészeket, akik Cocteau, a *Frivól Herceg* kisebb udvartartását alkották. Jean Hugo, a csoport egyik tagja ekként beszéli el a történeteket: „A Foyot szállodában betegedett meg, ahol egy szobája volt a híres étterem felett. Egy rossz orvos, egy sarlatán, Dr. C., akiben Cocteau vakon megbízott, nem ismerte fel a tífuszos láz tüneteit. A beteg állapota rosszabbodott és amikor végre átszállították a Puccini utcai klinikára, már túl késő volt. „Félek – mondta Radiguet –, két nap múlva Isten katonái kivégeznek”. Szünet nélkül csókolta a Notre Dame des Victoires érméket, melyeket madame Cocteau (a költő édesanyja) vitt neki. Éjszaka hunyt el, egyedül. Misia reggel látta a holtat, akinek arcán rémület tükröződött. Madame Cocteau kérésére jött egy pap, hogy megadja a feltételes feloldozást. Misia este újra megnézte: „Nem vagyok vakbuzgó – mondta –, de az arckifejezése nem ugyanaz volt. Békességben nyugodott”¹⁰. A lengyel származású Misia, akinek szalonját nemzetközi nagyvilági társaság és divatos művészek látogatták, több házasságot is kötött, ezek közül az egyiket José Maria Sert spanyol festővel, ezért a korabeli mondén krónikák gyakran Misia Sert néven említik.

A hír hallatán a keresztény hittől távol álló, sőt meg sem keresztelt Hugo készletét érzett arra, hogy egy templomba betérjen és letérdepeljen. Belépett. Az ott takarító asszonyok hangosan beszéltek. A csend hiánya zavarta, és nehéz szívvel távozott. De az az indíttatás, hogy a halál rejtélyétől megérintetten Istent keresse egy templomban, nem múlt el benne nyomtalanul.

Radiguet elvesztése Cocteau-t szinte megsemmisítette. Belső ürességére az ópiumban próbált lehetséges orvoslást keresni. Majd 1924 júliusában Auric elkísérte Meudonba, abban a reményben, hátha segítséget talál, hogy kilábaljon az őt pusztító megsemmisülési vágyásból. Jacques rábeszélte az elvonókúrára. Sok szó esett már a filozófus és a költő barátságáról, az ebből eredő csalódásokról és ellentétekről; és mégis, barátságuk életük végéig tartott. Raissa, a maga költői lényével közvetlen kapcsolatot létesített vele; de valahányszor megérkezett hozzájuk, Vera anyai szelídsége, nyugodtsága, nagy együttérzése is fogadta, és a háborgó lelkű Cocteau egy kis békére lelt náluk. Ő is kezdett Meudonba járogatni, és Jacques bevonta a *Roseau d'or* könyvsorozat alapítási tervébe.

1925. június 15-én a *Roseau d'or* munkatársaival együtt elköltött vacsora után Cocteau éppen távozni készült, amikor belépett a Tunéziából visszatért Charles Henrion atya. Erre a találkozásra előzőleg már történt utalás. Fehér ruhájában, mellén a piros szívvel és felette kereszttel, Claudelről kezdett beszélni, aki Marseilles-ben felkereste őt, valamint a Saint Maximin-i és Sainte Baume-i zárandoklatokról. Ez Cocteau-ra mély benyomást tett és Raissa, aki egy ablakmélyedésből figyelte amint hallgat, megértette, hogy megnyerték az ügynek. Három nap múlva meggyönt Charles atyánál, mégpedig Meudonban. Verának sürgősen kellett telefonálni a Versailles-i püspökségre, hogy engedélyt kérjen a házuknál történő gyóntatásra. Június 19-én, Jézus Szíve ünnepén, Cocteau szentáldozáshoz járult azon a misén, melyet Charles atya mutatott be a Parc utcai kápolnában, s ahol Maritainékhez még Ghéon, Massignon és Fumet-ék is csatlakoztak.

A következő hónapokban Cocteau megírta a *Levél Jacques Maritainhez* című munkáját Jacques pedig a válaszát: *Válasz Jean Cocteau-nak* címmel, melyeket a Stock Kiadó publikált két könyvecskében. A könyvesboltokban történő megjelenésük nem kevés bírálatot váltott ki: sokan egy megtéréssel való hivalkodás bélyegét sütötték rá és szemrehányást tettek Maritainnek, hogy ebben részt vett, illetve hogy hagyta magát félrevezetni. Raissa és Vera számára keserű hónapok voltak ezek, mert ők mindig fájlalták a Jacques-ot ért bírálatokat. De a még nagyobb kellemetlenségek csak ezután következtek, minthogy alapvető nézeteltérés alakult ki a filozófus és a költő között, amikor ez utóbbi találkozott Jean Desbordes-dal, akibe beleszeretett. Úgy vélte, felfedezte, hogy „a szerelem feleslegessé teszi a szentségeket, mert az maga szentség; Istennel egy teremtményén keresztül kerül az ember kapcsolatba”, és kijelentette, hogy az Egyház „olyan erkölcsi hangvételt követel tőlünk, ami ugyanolyan elavult, mint Boileau költői nyelvezte”¹¹. Cocteau-ban újra felbukkant az ősi illúzió, amely

azt követeli, hogy a hit legyen néma, az olykor keservvel és szenvedéssel átszótt élet ne öltön testet szavakban. A hit – emlékeztette Jacques barátját – nem esztétikai kategóriájú Isten-élmény, hanem olyan öhozzá kapcsolódás, amely magával hozza az erkölcsi magatartást. „Nem elég Istent az ő teremtményeinek szépségében megismerni, hisz azok csupán képmások – írja neki –, ezen túlmenően olyan megtisztított szívet kell felajánlanunk Istennek, amelyben Ő feltárhatja a saját szépségét. Csak akkor tűnik el a parancsolatokra vonatkozó minden kétség”¹². Azonban a kétségek köre egyre jobban bővült, és Cocteau írásai a lelkiektől igencsak távol eső valóságok dicsőítéséhez kanyarodtak vissza. 1928 nyarán Jacques arra kérte a kiadót, ne publikálja újra a levelezésüket tartalmazó két könyvecskét.

Később sem hiányoztak a súlyos nézetkülönbségek, de ezek nem csökkentették a meudoni barátoknak a költő iránti szeretetét, amint ezt az 1963-ban bekövetkezett haláláig tartó folyamatos levélváltás is tanúsítja. Az utolsó levelét néhány nappal halála előtt írta: „Kedves, kedves Jacques! Levele, mint mindig, úgy ért engem, mintha vállamra tette volna a kezét egy olyan pillanatban, amikor erre a szeretetteljes gesztusra szükségem volt”¹³.

Pierre Reverdy

A Cocteau és Charles Henrion találkozását követő napon látogatott el először Meudonba a költő Pierre Reverdy, akit Cocteau küldött oda. Nem sokkal azelőtt tért vissza a katolikus hitre egy másik költő barátjuk, Max Jacob hatására. Azonnal úgy találta, neki is törődnie kell Cocteau-val, és Jacques-kal együtt fölkeresték őt. Mindketten meg voltak győződve arról, elérkezett barátjuk gyónásának az ideje. Ellenkezését látva kissé türelmetlenül mondta: „Hogyan tudsz megérteni bármit is a szentségek nélkül? Tedd föl a fülhallgatót! Tedd föl a fülhallgatót!”¹⁴.

Hallva Charles atyának a sivatagi életéről szóló elbeszélését, Reverdy is vágyakozni kezdett arra, hogy minden irodalmi hívságtól visszavonuljon a magányba és békébe. Pontosan ekkor ért meg benne az elhatározás, hogy letelepedjen Solesmes faluban, a bencés apátság közelében.

Közte és Raissa között rögtön bensőséges megértés jött létre. Ő volt az a költő, akit Raissa nagyon szeretett és csodált, és talán nem csupán a dolgok egyszerű egybeesése, hogy nem sokkal a Reverdyvel és Cocteau-val való találkozása után kezdett verseket írni. Vasárnap délutánonként Reverdy gyakran ment Meudonba energikus és élénk feleségével, Henriette-tel, akinek egyenes természete nagyon tetszett Verának. A két család közötti kapcsolat Reverdyék Solesmes-be költözése után is tovább folytatódott. A költő ott elmélkedéssel, írással töltötte idejét, és gondozta szép kertjét. Felesége kedvetlenül követte, de az apátság légkörében megújult és elmélyült belső élete, melynek folytatása egy rendkívüli öregség volt. Ő és Vera jól megértették és szerették egymást. A százéves Henriette egyedül élt (férje 1960-ban hunyt el, néhány hónappal előbb,

mint Raissa) nem messze az apátságtól, s egy költészetet kedvelő fiatal szerzetes, Michel Cagin testvér látogatta őt: „Időnként meglátogatom – írta 1992-ben. Csodálatos a szellemi frissessége, gyermeki lelkülete és humora! Semmit sem veszített abból a „szilárd akaratból”, amit Stanislas Fumet említett. Soha nem felejttem el, milyen melegséggel beszélt nekem Veráról. Emlegettük Jecques-ot, Raissát. De ha Veráról esett szó, valami feléledt benne, mint amikor átizzik a parázs, ha ráfújnak. És ez többször megtörtént”¹⁵.

Még egyszer látták egymást újra 1939 őszén, amikor az amerikai út előtt mind a hárman felkeresték Reverdyéket. Ez a pillanat így idéződik vissza a *Nagy barátságokban*: „Milyen szívszaggató és különös élményeket hagytak bennünk azok a beszélgetések, amelyeket ezekben a nagyon sötét napokban folytattunk a termékeny belső tűzzel lángoló csodálatos költővel. Solesmes körülöttünk terült el, élte mindennapi életét, a solesmes-i apátság pedig még soha nem látott zárkózottsággal, visszahúzóódással emelkedett csendje fölé. Félelem ólálkodott, a szíveket a vihar előérzete nyomasztotta.”¹⁶

Fordította: Rostáné Vida Ilona

JEGYZETEK

1. Jacques Maritain: *Les Iles* könyvsorozat *Bevezetője*, OEC V. kötet, p. 1074.
2. Jacques Maritain: *Réponse à Jean Cocteau*, OEC III. p. 723-724.
Magyarul: *Folia Selecta* 34. Köröm, 2006. aug. p. 44.
3. *Le Roseau d'or* könyvsorozat *Bevezetője*, OEC III. p. 1383.
4. Jean Barré: *Jacques et Raissa Maritain. Les Mendians du Ciel* Paris, Stock, 1995. p. 311.
5. Uo., p. 312.
6. Jean Hugo: *Le regard de la mémoire*, Saint-Amand-Montrond, Actes Sud/Labor, 1989. p. 154.
7. *Journal de Raissa*, OEC XV. p. 321.
8. Jean Hugo: *Le regard de la mémoire*, p. 256.
9. Jean Cocteau - Jacques Maritain: *Correspondance (1923-1963)*, Paris, Gallimard, 1993. p. 268 és p. 316 [most már OEC III. p. 670 és p. 706].
10. Jean Hugo: *Le regard de la mémoire*, p. 238.
11. Cocteau – Maritain: *Correspondance*, p. 144-145.
12. Uo., p. 155.
13. Uo., p. 249
14. *Journal de Raissa*, p. 320, 7. jegyzet.
15. Pater Michel Cagin levele a szerzőhöz, 1992. február 15.
16. Raissa Maritain: *Nagy barátságok*, Szent István Társulat, Budapest, 1986. p. 262-263

RÉSZLETEK A 98. FÜZETBŐL

1991.

Ne egyszerűen azért legyen fő igyekezetünk a hozzá hasonulás a Háromszemélyűen-Egyhez, mivel ebben áll végső tökéletességünk, hanem szeretetből: akit szeretünk, ahhoz hozzá hasonulni vágyunk, és pedig egyre magasabb fokon – tekintve, hogy e vágyunk egy bizonyos kezdőleges hasonlóságot már feltételez.

+

Bármiről alkot magának véleményét az ember, s bármiről mond magában ítéletet, vagy bármit kíván meg, határoz el: mindeme belső ténykedéseit (aktusait) mindig egy ilyen vagy olyan végső elvhez vonatkoztatja, mely azokat végső mérceként indokolja számára, s amelyre ő azokat, mint végső szilárdságra rátámasztja. Az az elv pedig vagy valami elvontság, vagy pedig a valóságban létező végső lételv: – a minden igazságot és szeretnivalóságot megindokolni és megszilárdítani képes Igazság és Jó, s így a mindentekintetbeni Elsődlegesség maga.

+

Amint a „krisztusian istenes élet”-értelemben vett vallásosság, „jámorság mindenre jó (hasznos), bírván mind a jelen, mind az örök élet ígéretét” (1Tim 4,8), ugyanúgy a *misztika* is (mármint a katolikus-keresztény misztika, s abban is a Tamástól kifejtett), lévén az egyszerűen a keresztény, a krisztusi kegyelmi élet normális kifejelete, csúcsa.

+

Th. Mann szerint – lásd egyik levelét a magyar válogatás kötetben – Isten nincs, mivel léte, ami csak egy *jó* Isten lehetne, összeegyeztethetetlen az élet szörnyűségeivel (egyébként régi állítás).

Egy ilyen állítás feltételez egy isten- és emberfogalmat, s ezzel együtt egy emberélet-fogalmat és a rossz fogalmát, és azért csak akkor lehet helyes, ha azok a fogalmak maguk helyesek, a bölcselő ész minden kritikáját is kiállóan helyesek.

Birtokában volt a kiváló író – és vele együtt a többi istentagadó – az ilyen fogalmaknak?

Egyébként, az élet rosszságairól érzékes-tapasztalati bizonyosságunk van, Isten létéről viszont metafizikai, vagyis a legmagasabb fokú (lehet). Az illet hogyan hatálytalanítaná az a legalsó fokú?

+

Ha van Isten, akkor nincs és nem is lehet az életben fontosabb, lényegesebb, mint az Őhöz való helyes viszony kialakítása, elmélyítése, fenntartása; és nem lehet rosszabb, károsabb, mint annak a viszonynak az elrontása.

És ugyanez mondható akkor is, ha igaz, hogy Isten – egyik személyében – emberré lett.

Márpedig mindkettő igaz – a legmagasabb fokon igaz.

+

Mivel az egész mindenség és benne minden az egyetemes üdvözülés (vö. 1Tim 2,4) célját munkálja – a Jézuson keresztül működő mindenható **Szeretet** erejében – szakadatlan folytonosságban: úgy illik – egy nagyszerű, fönséges „illés” szerint –, hogy abba a munkálásba te is bekapcsolódj – az egész mindenséggel és abban mindennel / mindenkivel közreműködve, egy sajátosan jellegzetes egyéni módon, az egyetemes üdvözítésben.

+

Nézd itt az ablak alatt ezt a két égbetörő jegenyét. Ha ilyen volnál te is!

+

Lehet *apostolkodni*: a) részvétből azok iránt, akiket meg lehet óvni az örök kintől; b) szeretetből embertársaink iránt, hozzásegítve őket az örök boldogsághoz; c) szeretetből a végtelenül Szeretetreméltó iránt, aki mint ilyen megérdemli, hogy mindenki örök szeretettel szeresse Őt. – Egyik indíték sem zárja ki a többit, de érzelmileg túlsúlyban lehet felettük. Mindegyik alapja egy egység-élmény.

+

A teremtményi valósággal szemben *keresztény magatartás*: a két ellentétes szempontból történő állandó leértékelés és a felértékelés, az elközömbösödés és az érdeklődés, az elutasítás és a megragadás szintézise.

+

Vajon a *papok*nak igazi megélést, élményt jelentenek-e a szertartások és az egyházi ünnepek?

+

Igazában mondhatod, hogy nemcsak a hozzád legközelebbi *Szentségi Jelenlét* van személy szerint és egészen érted, hanem az összes többi is a földkerekségen. Azok is azért vannak mind, hogy kihatásaikkal elérjenek téged, és a Rejtőző életébe bevonzzanak, –vonjanak. (Mikor fogsz kigyulladni erre a gondolatra?)

+

Az *életnek* – mint időbeli folyamatnak s a benne lévő minden tartalomnak – nincs más *értelme*, illetve az a nagy, a mondhatatlanul nagy, végtelen nagy értelme, hogy megszereztesse velünk, illetve hogy benne és általa mi megszerezzük Istent (sokaknak ó, mily szürke, lapos, üresen kongó szó!), a személyként – háromszemélyűen – fennálló Életteljességet, s az Ő gyönyörteljes bírása-jelentette teljesértelmű életet – megszerezzük folytonos szellemi-erkölcsi öntökéletesítéssel, egész lényünknek az elérendő célhoz való odahangolásával, érzelmi-érzületi hozzáhasonításával.

Ebben a szemléletben tárul fel a Vallás, a Kereszténység igazi értelme, jelentősége. Ez a szemlélet a legmagasabb felvilágosodás is – ó, mily szerényke tartalmú ehhez képest az a hasonló nevet viselő másik! –, mely fölébe emeli az embert minden álságnak, s az élet merő sodrottjából annak urává magasztosítja.

Az igazán, a teljesértelműen normális ember és élet az volna, aki, illetve amely a fentiek szerint fejlődne, alakulna, illetve menne végbe.

+

Nincs jogunk felháborodni a náci gázkamrákon, amikor nálunk (és hol nem?) – és ugyanúgy milliós számban – még rosszabb folyik: anyatest-gázkamrák, halálgyárak üzemelése.

+

Senki sem képes a maga testi vagy lelki szenvedéseinek *enyhítetlen* megélésére. Egyrészt nem is akarja azt, másrészt akaratától függetlenül is működésbe lép a természet ösztönös védekezése. Egyedül Jézus tudta *akarni* az enyhületlen szenvedést, és kikapcsolni a természet védekezését. Egyedül az övé

volt azért az enyhülettel nem vegyített, a színtiszta szenvedés. Nincs azért szenvedés, mely az övéhez volna mérhető.

Mindazt a borzalmat, amit az életben megismerünk, vagy megtudunk a történelemből, fel kell használnunk arra, hogy általuk némileg megközelíthessük – a tőlünk telő beleérzéssel – az értünk volt, a személy szerint *értem* volt színtiszta jézusi kint!

A szentek e tekintetben is az embermivolt nemességének csúcsai: a Jézussal azonosító szeretetüktől hajtva, egyenest meg is kívánták – egyesek közülük egészen felcsapó lángolással is –, hogy Szerettükkel eggyé legyenek a szenvedésben is.

+

Amikor nyilvánvaló, hogy mindenki mindig élményeket, mármint felemelő és gazdagító élményeket keres – mindama célok, eredmények által is, melyekre külső tevékenysége irányul –, csak természetes és jogos, ha különösen is a Hitből élő ember felismerni igyekszik, melyek az elérhető legmagasabb élmények. Az egyik ilyen annak a megélése – mennél mélyebb átéltségben és mennél összefüggőbb tudatosultságban –, hogy a kifelé egyként tevékeny isteni személyek a minden kegyelmet közvetítő jézusi emberség révén, az egész mindenség mindenestüli bekapcsolásával, megszakítatlan folytonosságban az ő tökéletesülését, remekművé, istenképmássá magasztosulását munkálják.

+

Tesszük ezt meg azt, sokszor fontos, igen fontos dolgokat is, s közben eszünkbe se jut, hogy ugyanakkor valami mindennél fontosabb alakul, dolgozódik ki, megy végbe bennünk: a Célhoz, a személyként létező Célhoz való viszonyunk ilyen vagy olyan változása, módosulása, ami lehet oda- vagy elfordulás, illetve az egyikben vagy a másikban való elmélyülés, megszilárdulás, vagy lazulás, s mindezek révén az egyik végleges, örökké-maradó (szerető vagy elutasító) viszony kiérlelődése.

Nézve, figyelve az embereket, lehet, hogy te jobban tudod, mi érlelődik bennük, mint ők maguk.

+

Mi mindent tudhatnánk egyszerűen csak az észből, bölcséletileg a részleges, véges valóságról - a teremtésről! Pl., hogy nem arra való, hogy a személy-méltóságú lény szeretetes beletapadással viszonyuljon, kapcsolódjon hozzá, hanem arra, hogy annak sokrendbeli természetszerű segítségét felhasználja az ismeréses és szeretéses felemelkedésre a minden tapadást megérdemlő Teljességhez.

A művelődés, kulturálódás lényege e felemelkedés művészetének (vagy tudományának) elsajátítása és természetszerűvé vált gyakorlása volna.

+

Imával kísért kívánság: hogy mindaz, amit papi és világi apostolkodó személyek tesznek, egészen tiszta, a Szentlélektől ihletett szeretetből történjék, és hogy az a jó is mind, amit nemhívók tesznek, a kegyelem által jézusi szeretetté fejlődjön.

+

Felszínes és a legmélyén önző minden emberek közötti szeretetkapcsolat, mely nincs a közösen szeretett Legszeretendőbb felé törő szeretet-sodrásba belemerítve.

+

Az igazság közkincs, éspedig olyan, amely nem fogy azáltal, hogy sokan merítenek belőle. Mindenki annyit merít belőle és kebelez be magába, amennyit akar és tud. S közben az egész igazság-mennyiség érintetlenül megmarad mindenki más számára.

+

A fajok, nemzetek, nemzetségek közti ellenségeskedések, gyűlölködések nem a faji, stb. különbözőségekből erednek – hiszen ugyanazon fajon belül is nagyon sok az ellenségeskedés –, hanem onnan, hogy az egyes fajok egyedei a fajiságuk, stb, előtti, alatti embermivoltukban hibásak, romlottak, s hogy esetleges kereszténységük nem igazi, hiteles, átélt. – Az embermivolt, vagyis az erkölcsi lény-mivolt gyógyításával és feljavításával, s hozzá a kereszténység megéltetésével lehet elérni, hogy a faji, stb. különbözőségek ne ellentétekké torzuljanak, hanem az embermivolt gazdagságát kibontakoztató értékekké s a közösségi együttélést gazdagító tényezőkké nemesedjenek.

+

Miért nem mered Jézust nemcsak uradnak, hanem barátodnak (vö. Lk 12,4; Jn 15,14), sőt fiadnak (vö. Mk 3,33-35) szólítani? Így: barátom, fiam, kérlek...!

+

Szörnyű lehet állandó asztmás fuldoklásban élni le az egész életet - hát még lelki fuldoklásban, fulladozásban! Mindkettőhöz hősies bizalom kell – amilyenre buzdít az Írás: 1 Pt 5,7; Zst 54,23.

Uram, Barátom, Fiam, könyörülj a fuldoklókon!

+

Minden emberies ember abban fárad, hogy az életet - akár szűk, akár széles vagy a legszélesebb körben – igazságosabbá, szebbé, rendezettebbé, ... alakítsa, vagyis hogy az igazságosság, a szépség, a rend, ... gazdagabb részesévé tegye. A felvilágosult ember – legyen akár a bölcsellettől, akár a kinyilatkoztatástól, vagy mindkettőtől felvilágosult - tudja, hogy ezek és a hasonló egyetemes értékek nem csak elvontságok (absztrakciók), hanem a mindenirányú Teljességnek – s ezért személyként léteznek, a Hitből megismerten pedig háromszemélyűnek, s ennek egyike emberré váltjának – részesedései. Következőleg, aki azokat az értékeket az életben valósítja, személyt, a Legszeretettebbet jeleníti meg ott részesedésileg, az Őiránta való személyes szeretettől ihletetten munkálkodva. Ez is egy olyan magasabbrendű többlet, melyre a Hit képesíti a **keresztény** hívőt.

+

A fegyverrel vívott szabadságharcnál is fontosabb és nehezebb és nagyszerűbb: kivívni a szabadságot a mindenfelől tolaikodó szuggerálások szabadságbénító - a világnézeti és az erkölcsi keresztény szabadságot bénító - befolyása alól.

+

Milyen volna az *eszményi keresztény* itt és most?

Ha köztünk volna az Apostol, s tőle kérnének feleletet erre a kérdésre, ő olyasmit mondana, ami tükrözné a jelen helyzet széleskörű felmérését, s amiben benne volna levelei tömény szellemisége, főként a Hit, a Kegyelem, a Jézus-élmény gazdagsága. A mi feleleteinkben viszont kevés érződik ezekből. (Olvasd együtt és egybevetve a mai feleleteket és a páli leveleket!)

+

Újszerű *apologetika* volna: sorra venni Jézus kijelentéseit és tetteit, és feltárni, milyen lelkiület, lelkiség, lelkivilág, milyen küldetés-, méltóság- és éntudat rejlik háttérükben, mélyükön, majd megállapítani kitalálhatatlanságukat, s annak alapján hitelességüket, valódiságukat, az abból folyó következményekkel együtt.

Kitűnne, hogy a fő csoda, a csodák csodája Jézus maga. A többi, amelyekre hivatkozunk, annak a függvénye, kihatása. Így főként az Egyház csodája („mirabilis vita Ecclesiae”, vö. I.Vatic.).

+

A *csúcs-élmények* közé tartozik: a mindenség s benne leginkább az ember mindenestül Istentől-valóságának és ugyanúgy mindenestül Istenhez-rendeltségének a megélése; vagy annak az átélt szemlélése, s e szemléletnek a gyakorlat egész terén való érvényesítése, hogy a természetes létrend mindenestül a Jézusban összpontosuló természetfeletti létrendhez van rendelve.

+

Észre kell venni és világosan tudatosítani azt az élet egész területén nyilvánvalóan mutatkozó, de alig észrevett és világosan nem tudatosított és még kevésbé át is élt mélységesen *abnormális tény*, mely a test-szellem embermivolt átsúlyosodottsága az érzékeségbe, a szellem elnehezültsége. (Ezt az abnormalitást különösen azoknak kellene észlelniök és tudatosan meg is szenvedniök, akik hiszik vagy tudják, hogy az embert az anyagból, a testből nem eredeztethető s azért csak teremtéssel létesíthető szellemi életelv teszi emberré.)

Az élet sokszerű szenvedései a maguk részéről odahatnak, hogy az emberben felébresszék és tudatosítsák az elnehezült szellemet, a testben, az érzékeségben fuldokló szellemi lelket. (Ahhoz a felébresztéshez gyakran szükséges azok szeretetes besegítése, akikben a gyógyító kegyelem már helyreállította a szellem túlsúlyát, uralmát – ha még nem is teljesen és véglegesülten. Ama besegítés nélkül megeshet, hogy a szenvedés maga is fokozza a szellem elnehezülését s akadályozza az önmagára-ráébredését.)

+

Az emberi személynek a Cél felé való érlelődése –, ami az életfolyamat tulajdonképpeni rendeltetése – gyakran tekervényes, nem egyszer szédítően kusza utakon megy végbe; utakon, melyek csak alárendelt jelentőségűen a külső életutak, lényegileg a belső változások, a megtapasztalások, megélések, élmények szünet nélkül alakuló, szövődő bonyolult útjai. Ez a „belső történelem” lényegesebb és fontosabb, mint a szokványosan történelemnek nevezett közösségi esemény-szövedék, melynek fő jelentősége éppen az, amit a maga részéről a „belső történelem” alakulásában idéz elő.

+

A mai közösségi élet nagy vagy nagyobbik része – fokozottan is a médiák által – szüntelenül működő *reklámozás* és *szuggerálás*, mely odahat, hogy az ember – a minden korláton túlra, a Teljeshez rendelt ember – bezáródjon az anyagi, az érzékelhető részlegességek álelégességének a világába.

A magára, a maga személy-mivoltára és méltóságára valamit is adó embernek egy tudatos szellemi ellenmozgással kell e bezárási behatással szembehelyezkednie, vagy - ha már be lett zárva – a bezártságából kitörnie. Ami azzal történik – s ez egyszerűen csak természetszerű, normális –, hogy minden részlegességet – dolgot, eseményt, jelenséget, értéket, tapasztalást, élményt... – az elérendő életcélhoz, a mindennekfelett szeretett, a Teljességként létező Személyhez – a számunkra emberként is adotthoz – vonatkoztatva szemlél, ítél meg, értékkel és él meg szeretetesen érzelmileg (helyeslően vagy elítélően, magáévá tevően vagy elutasítóan, örvendezően vagy fájlalóan...).

+

A részlegességeken keresztül – legyenek azok megismerések, megtapasztalások, megélések..., vagy az ezeket kiváltó dolgok, események, jelenségek...– érlelődünk a Teljesség, az Ő megtapasztalása, az Őhöz-hasonulás felé. Legmélyebb mivolta szerint ebben telik az egész élet. Minden egyéb a felszín birodalma. Erről szól mindaz, amit a hírközlő eszközök naponta közvetítenek, s amihez a Felvilágosult hozzágondolja az egyidejű, párhuzamos mélybeni történést („szövményt”).

In memoriam Skrabski Árpád

Vasárnap meghalt az apám. Skrabski Árpád. Évek óta beteg volt. Álmodtam már azt, hogy meghalt és nekrológot akartam írni róla, de annyi mindennel foglalkozott, hogy nem tudtam összeszedni.

Nehéz írnom egy ennyire fájdalmas és személyes témáról, de az apám a mai magyar társadalomnak megbecsült tagja volt.

Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola egyetemi tanára, kutató, mérnök-szociológus, édesanyámmal együtt öt könyvet írtak és róla is megjelent egy kötet. Ezért úgy gondolom, hogy írni kell róla és nekem kell írnom róla.

Apukám meg akarta váltani a világot. Tizenévesen lópokrócba burkolódzva megírta az elveit. Anyukámat, Kopp Máriát is azzal hódította meg, hogy egyedül ő tudott válaszolni a világnézeti kérdéseire és kételyeire. Egy földalatti katolikus kisközösség tagja volt, amit annyira titkolt, hogy a szüleinek se beszélt róla. Az apja azt hitte, hogy valami titkos politikai szervezet tagja, de nem tiltotta el, inkább büszke volt a fiára. Közben pedig csak kirándultak, vitatkoztak és imádkoztak Szűcs Laci, az egyik legeredményesebb feltaláló mérnök vezetésével.

Filozófus akart lenni, de akkoriban az egyetemen nem tanítottak valódi filozófiát. Különbösen is a tomista filozófia érdekelte leginkább. Így végül számítógépes mérnökként diplomázott, és ez erős mérnök öntudatot adott neki -, úgy gondolta, hogy holmi bölcsészek nem tudnak rendszerszemléletben gondolkodni.

Apukám Lántzky Aranka és Skrabski Árpád házasságából született. Édesanyjának a családdal együtt gyerekként el kellett menekülnie Erdélyből, ahol Szentkeresztbányán vasbányájuk és vasgyárunk volt. Egész Magyarország legjobb vasércét ott bányászták. Nagyapám pedig repülőgépmérnök volt a Weiss Manfréd repülőgépgyárban. Századosi rangot kapott, de nem volt aktív katona, a repülőgépek gyártását ellenőrizte. A háború után elvesztette a fél lábát, de ugyanolyan aktív maradt, mint előtte. Sajnos őt már nem ismertem, mert születésem előtt meghalt.

Apukám tehát mérnökként az első nagy számítóközpontok egyikének lett a műszaki vezetője, hatalmas számítógéptermekek uralkodott, amikor anyukámmal együtt a magyar lelkiállapot kutatásába fogtak. Már egyetemistaként elhatározták, hogy együtt szeretnének dolgozni. Így össze tudták kötni kettős tudásukat, hiszen esténként az apukám számítógépén készítették el a felmérések elemzéseit. A magyar lelkiállapot első országos

reprezentatív felmérését még a rendszerváltás előtt készítették el és ezt követéses vizsgálatokkal hétévente megismételték. Eredményeiket először a *Magyar lelkiállapot* című könyvben és sok tudományos cikkben publikálták.

A rendszerváltás után az apám meg akarta menteni a magyar egészségügyet és egészségbiztosítást, francia mintára erős, a tagok tulajdonlásával létrehozott önkéntes egészség- és nyugdíjpénztárakat szervezett. Az volt a célja, hogy ezek a civil szervezetek erős társadalmi lobbierővel bírjanak, mint Franciaországban. Így lett az Önkéntes Nyugdíjpénztárakat Támogató Egyesület, majd a Pénztár Szövetség alapító elnöke. Folyamatosan lobbizott azért, hogy a Világbank ne tudja tönkretenni a magyar egészségügyet és ne kezdődjön olyan agresszív privatizáció ezen a területen, mint amilyen Dél-Amerikában történt. Ehhez a harcához angol képviselők, amerikai professzorok támogatását is megszerezte, minden párt szakértőivel tárgyalt, törvénytervezeteket dolgozott ki, részt vett az egészségügyi kerekasztal újraszervezésében.

Az elmúlt években az oktatás kötötte le leginkább. A rendszerváltás után, 1990-ben a lakásunkon alakult meg a Katolikus Egyetemi Alapítvány, aminek egy ideig elnöke is volt. Ez az Alapítvány hozta létre a mai Pázmány Péter Katolikus Egyetemet. Részletes szociológiai és közhasznú menedzsment tantervet dolgozott ki, amit azután az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán oktatott. Az ő javaslatára nevezték el a főiskolát Apor Vilmos vértanú püspökről. Még idén november elején is, betegségével dacolva hatórás előadást tartott Vácon a szociálpedagógus hallgatóknak. Kedvenc tantárgya a házasságszociológia volt, a fiataloknak be akarta mutatni, hogy a jó emberi kapcsolatok, különösen a jó házasság mennyire fontosak a boldogsághoz, és ezt hogyan lehet elérni a mai magyar társadalomban is. Ezeket a gondolatokat teljes vehemenciával megvitatta a tanítványaival. Szokása volt, hogy a gyakorlatok során kerekasztal megbeszéléseken vettek részt a hallgatók, akik sokféle szempontból vitatkoztak egyes állításokon. Egyik elmélete szerint egy jó házasságban nem csak azt hisszük a másikról, hogy ő rendkívüli lény, hanem tényleg az, hiszen két ember összekapcsolódása magasabb létsíkba emeli át a párt. Ezeket a gondolatait írta meg a lelki tanácsadó könyvében: a *Boldogságkeresés útjai és útvesztői* címmel.

A szüleim házassága egyébként maga a csoda. Nagyon jó volt benne gyerekeknek lenni. Nagy kihívást jelentett nekem felnőttként, mert ilyet vagy hasonlót nagyon nehéz összehozni. A szüleim iszonyatosan vagányak voltak, az Adriai-tengeren kis felfújható gumicsónakkal eveztek át lakatlan szigetekre. Apám 5 méter magas fa kilátót ácsolt a kertünkben egymaga. Egy alul lyukas Fiat 500-assal kalandoztak Csángóföldön, még a 70-es években, amikor magyar rendszámú kocsival be se lehetett volna menni. Nem mutogatták az egymás iránt érzett szenvedélyes szeretetüket, de a közelükben mindenki pontosan érezte,

hogy itt nincs szó megszokásról vagy unalomról, az ő kapcsolatuk mindig kezdésben volt, annak izgalmával és erejével.

Apám a munkái mellett folyamatosan építkezett. Felépített egy romot a Balatonon, amit mi továbbfejlesztettünk és újabb romokat újíttunk fel, így mostanra kialakult a Skrabski pince és birtok. A budapesti lakásunkat is ő újította fel. Apám mindent meg tudott szerelni.

Aztán néha festett, anyukámról képeket. Szobrot is készített, a nővéremék esküvőjére őket festette le és most készült el a rólam és a férjemről készített képpel is.

Apám nekem leginkább mégis a lovagiasság, kedvesség és a vidámság példaképe. A lovagiasságot még a „nyolcker”-ben szedte össze, ahol született, a Mária utcában. Nem ijedt meg egy kis bunyótól, ugyanakkor a hölgyeknek, azaz nekünk teljes védelmet nyújtott. Büszke volt arra, hogy egyszer egy egész bandát késztetett meghátrálásra egyedül. Mindig biztos voltam benne, hogy apám minden veszélytől meg tud védeni. Féltett az udvarlóimtól is, ezért a présházunkban az ajtó mellé egy szekercét akasztott, mondván, ezzel kergeti el, aki bántani mer. Minden fiú tudta, hogy nekem szekercés apukám van. Közben végtelenül kedves volt. Nem mindenkivel, hanem azokkal, akiket szeretett. Legjobban talán ez fog hiányozni, az a mosolygó kék elolvadás, amivel mindig megajándékozott, amikor találkoztunk, az a sok szép szó, amit nekem mondott. Mindig tündérkének hívott és legutóbbi könyvét úgy dedikálta nekem, hogy Fruzsínának, aki bearanyozza a mindennapjaimat. Úgy tudott dicsérni, hogy ellenálló lettem minden rosszindulatú bántással szemben. A vidámságot hagytam utoljára, mert a vidámsága volt a legszebb. Apám szinte minden este énekelt, kicsit hamis gitárkísérettel, a világ különböző népeinek dalaiból saját maga által fordított énekeket. A címben szereplő szöveg is egy általa fordított spirituálé:

*„Oly lágyan ring a szekér, ami engem hazavisz már,
Oly lágyan szól a zene, ami engem hazahív már.
Áttekintek a Jordán felett, ami engem hazahív már,
Angyal banda engem követ, ami engem hazavisz már.”*

Végül hadd legyek praktikus. Nem voltam felkészülve apám halálára, mert erre nem lehet felkészülni. Ő akkor már teljesen felkészült, megáldott mindannyiunkat és azt mondta, hogy nem fél, készen áll a nagy útra. Még ő vígasztalt minket. Amikor Karácsony napján hazahoztuk apámat, hogy otthon halhasson meg, szerencsétlenkedtünk. Nem tudtuk, hogy kell infúziót beadni, mosdatni, virrasztani. Mit kell mondani? Tíz Miatyánk után már unalmas 11-et mondani, rettenetes nézni a legszeretettebb ember szenvedését, levegő után kapkodását. A férjem hozta oda a barátja által kiadott *Ars Moriendi*, „A

meghalás művészete” című könyvet. Ez egy olyasmi iránymutatás, mint a Tibeti halottaskönyv, ami végigkíséri és tanácsokat ad a haldoklónak az útján, de katolikus szemlélettel. Felkészíti őt, hogy milyen kísértések érhetik, imákat javasol a gyászolóknak. Vasárnap hajnali négy órakor fejeztem be a könyv felolvasását. Fél ötkor halt meg az édesapám. A könyv az elengedésről ír és arról, mondjuk ki sokszor: Uram, kezedbe ajánlom apám lelkét. Csodálatos, misztikus élmény volt, szép, tényleg szép.

Skrabski Fruzsina

FLORILEGIUM

MISA

Az orosz Oktatásügyi Minisztérium 1994-ben két misszionáriust bízott meg azzal, hogy kidolgozzanak egy olyan tananyagot, amellyel az iskolákban etikaórákon megtaníthatják a tanulóknak a bibliai alapelveket. Arra is fölkérték őket, hogy a börtönökben, a tűzoltóságon, a rendőrségen, valamint egy nagy árvaházban is tanítsanak. Később ők mondták el árvaházi élményüket.

„Közeledett a karácsonyeste. Árváink életükben először hallották a karácsonyi történetet! Elmeséltük nekik, hogy József és Mária elment Betlehembe, de már nem volt hely számukra a fogadóknak. Aztán hogyan született meg Jézus egy istállóban, és hogy fektették szülei egy jászolba.

Amíg beszéltünk, a gyerekek és a nevelők lélegzet visszafojtva hallgattak bennünket. Némelyikük a szék legszélére csúszott, nehogy egy szót is elmulasszon abból, amit mondunk.

Amikor véget ért a történet, minden gyereknek adtunk három kis darab kartonpapírt, amiből egyszerű jászolt készíthettek. Kaptak egy kis sárga papír szalvétát is, amit azután az útmutatásunk szerint vékony csíkokra téptek, és szalmaként a jászolba tettek. Világosbarna filcből babaformákat vágtunk ki, egy régi hálóból pedig négyzetű flanel darabokat, hogy a babáknak takarója is legyen.

A gyerekek serényen dolgoztak, hogy összeállítsák apró jászlaikat, én pedig körbejártam közöttük, hogy segítsek, ha valamelyiküknek szüksége lenne rá. Minden rendben ment. Aztán ahhoz az asztalhoz értem, amelyiknél a hat év körüli kis Misa ült. Éppen elkészült a munkájával. Amikor szemügyre vettem a jászlát, elképedtem, mert nem egy, hanem két baba feküdt benne. Gyorsan hívtam a tolmácsot, hogy megkérdezzem a kislánytól, miért így készítette a jászolt.

A fiúcska széttárta a karjait, elgondolkozva nézte a kicsi jászolt. Aztán nagy komolyan belefogott a karácsonyi történet elmesélésébe. Életében először hallotta ezt a történetet, úgyhogy meglepett, milyen pontosan emlékszik rá. Mikor ahhoz a részhez ért, hogy Mária a kis Jézust a jászolba fektette, innen egészen sajátos módon folytatta:

„Amikor Mária a babát a jászolba tette, Jézus rám nézett, és megkérdezte, hogy hol lakom. Elmondtam neki, hogy nekem se anyám, se apám, se otthonom nincs. Akkor Jézus azt mondta, hogy lakhatnék nála. Azt feleltem, hogy ez nem megy, mert én nem tudok neki ajándékot adni, mint mások. De annyira szerettem volna Jézusnál lakni! Gondolkodtam, nincs-e valamim, amit

odaajándékozhatnék neki. Eszembe jutott, hogy melegíthetném őt. Úgyhogy megkérdeztem Jézust: Ha melegen tartalak, az olyan lenne mint egy ajándék? Jézus erre azt felelte: Ha melegen tartanál, az volna a legszebb ajándék, amit valaha is kaptam. Akkor befeküdtem mellé a jászolba, és Jézus rám nézett, és azt mondta, hogy most már vele maradhatok - mindig.”

Mire Misa befejezte a történetét, elöntötték szemét a könnyek, és megállíthatatlanul patakzottak végig az arcán. Arcát kezébe temette, és fejét az asztallapra hajtotta. Két kis válla csak úgy rázkódott a keserves zokogástól.

Ez az árva kisfiú talált valakit, aki sohasem hagyná el vagy bántaná őt. Valakit, aki mindig vele lesz.

Megtanultam: nem az számít, hogy mi van a birtokunkban, hanem hogy ki van mellettünk.”

Betty Southard